

Werkplan 2025-2028

Leeuwarden UNESCO City of Literature

Inleiding

Op 30 oktober 2024 was Leeuwarden exact vijf jaar UNESCO City of Literature (CoL). Met opdrachtgevers Gemeente Leeuwarden en Provincie Fryslân is afgesproken dat CoL kán en moet doorgaan met haar werk. Nu niet langer als ‘werkgemeenschap’ onder de paraplu van de Afûk, maar als zelfstandige stichting. We zijn en blijven onderdeel van een wereldwijd netwerk van vooruitstrevende steden die kunst en cultuur inzetten, op weg naar een leefbaardere en vreedzamere toekomst. Het netwerk biedt Leeuwarden morele steun, energie, advies en inspiratie voor eigen plannen, zoals ook onze plannen inspirerend zijn voor buitenlandse steden. Informeren en delen vormt een belangrijk onderdeel van onze missie, maar is ook de missie van het netwerk van 53 steden van over de hele wereld.

Beleidsruimte

Gemeente Leeuwarden

In de nota *Durven en samen doen. Lokaal perspectief in een internationale context 2021-2028* maakt de Gemeente Leeuwarden duidelijk, vanuit het perspectief van meertaligheid, ‘te streven naar een sterke lokale identiteit die verbonden is met openheid en gastvrijheid, in een internationale context’. Dat betekent onder meer dat de gemeente inzet op meertaligheid en op de Friese taal als onderdeel van City of Literature. Zie ook paragraaf 3.3. en hoofdstuk 4 van de nota.

Beleid provincie Fryslân

In de taalnota ‘Fansels Frysk 2025-2028’ is een rol voor City of Literature weggelegd in haar rol als bevorderaar van Friese literatuur (p.25) en vanwege haar rol bij internationale samenwerking in culturele projecten (p.37).

BFTK

In de Bestjoersôfspraak Fryske Taal en Kultuer (BFTK) 2024-2028, staat ‘dat UNESCO op verschillende terreinen de waarde van de unieke geschiedenis en meertalige situatie in Fryslân heeft erkend en het Rijk en de provincie een verantwoordelijkheid hebben om de UNESCO City of Literature [...] te waarborgen’. Daarom wordt CoL een belangrijk knooppunt genoemd voor schrijvers, makers en publiek. Bovendien draagt CoL bij aan de vernieuwing van literatuur, deelt ze kennis vanuit een internationaal netwerk met het ruime netwerk in Fryslân en wordt er gepleit voor een toekomstige structurele financiering van CoL, met daarbij een rol voor het Nederlands Letterenfonds.

Ambities

Cruciaal voor al onze activiteiten is het begrip *verbinden*. We verbinden lezers en schrijvers in Fryslân, we verbinden literatuur- en cultuurorganisaties, we verbinden literaire initiatieven, we verbinden mensen en we verbinden Friese literatuur aan de internationale literaire beweging binnen de Cities of Literature.

Dat doen we door:

- het ondersteunen van (nieuwe) podia voor literatuur in het Fries en andere (minderheids)talen;
- de zichtbaarheid van Leeuwarden/Fryslân vergroten, ook binnen een ambitieus internationaal netwerk;
- de kennis over het ontsluiten van minderheidstalen en meertaligheid over te dragen aan andere steden in het netwerk;
- het coördineren van uitwisselingen (schrijvers en vertalers, projecten) tussen de verschillende steden – los van bestaande residentie programma's;
- internationale samenwerkingen, een nieuwe blik op onszelf en onze geschiedenis en het omarmen van onze meertalige inwoners.

Op lokaal niveau zijn we beter in staat om:

- meer publiek te interesseren voor Friese literatuur en literaire activiteiten;
- schrijvers en vertalers in Fryslân te ondersteunen in hun professionalisering;
- literatuur in te zetten voor stadsvernieuwing en toerisme;
- taalbarrières te overbruggen door (literair) vertalen;

Door taal via literatuur te ontsluiten voor anderen zorgen we ervoor dat:

- iedereen zich gezien en gehoord voelt;
- elke identiteit – die nauw samenhangt met taal en literatuur – een stem krijgt;
- de boodschap van schrijvers – zij die onder meer ook vooruitstrevende ideeën, nieuwe denkbeelden en identiteit kunnen verwoorden – wordt vertaald, verspreid en versterkt.

Beleidslijnen en projecten

Onze beleidslijnen zijn als volgt:

- professionalisering
- internationalisering
- leesbevordering
- samenwerkingsvormen rond de SDG's
- Arcadia 2025 en 2028.

Onderstaande projecten binnen deze beleidslijnen zijn op eigen initiatief gepland en/of in nauwe samenwerking met onze belangrijkste *stakeholders* in Fryslân.

Professionalisering

Skriuwersfakskoalle

De Friese vestiging valt sinds het studiejaar 2024-2025 administratief onder de Schrijversvakschool Amsterdam (SVA). Daar valt Groningen nu formeel ook onder, met wie we eerder samenwerkten. Er is een convenant gesloten tussen enerzijds de Schrijversvakschool Amsterdam en Pauline Durlacher van de Schrijversvakschool Groningen en anderzijds Tresoar en COL. We streven naar een doorlopend aanbod van alle modules van deze vakopleiding met minimaal 5 studenten per module.

Masterclasses literaire presentatie & performance

In het voorjaar bieden we i.s.m. Tryater en Explore the North een serie workshops aan, puur gericht op voordracht van eigen werk en presentatie voor publiek, onder leiding van diverse docenten met verschillende expertise. In het najaar is de masterclass bedoeld voor schrijvers die een stapje verder willen gaan met hun eigen teksten en er een literaire performance van willen maken.

Internationalisering

Residentieprogramma

Het aanbieden van residenties is binnen het netwerk van de UNESCO Creative Cities een succesvolle methode gebleken voor kruisbestuivingen tussen kunst, literatuur en wetenschap. Als informatieknooppunt voor schrijvers zal Leeuwarden UNESCO City of Literature alle oproepen vanuit andere steden actief delen, persoonlijk en via de website. Daarnaast bieden wij tweemaal per jaar een residentie in Leeuwarden aan.

Internationale projecten en themadagen

Binnen het Cities of Literature Network en het bredere Creative Cities Network zijn er verschillende mogelijkheden om aan te sluiten bij projecten en uitwisselingen van andere steden en internationale themadagen, om samen aandacht te vragen voor bepaalde onderwerpen, of om elkaars literaire netwerken te versterken.

Elk jaar worden er internationale themadagen gevierd, zoals *International Mother Language Day* (21 februari), *World Poetry Day* (21 maart), en *International Translation Day* (30 september) – onderwerpen waar we in onze publiciteit aandacht voor vragen, en waarbij we waar mogelijk aansluiten bij of bijdragen aan activiteiten van andere CoLs.

Internationaal netwerk(en)

In deze beleidsperiode willen we de mogelijkheden die het Cities of Literature Network en het bredere Creative Cities Network bieden meer en beter onderzoeken om er effectiever gebruik van te kunnen maken (bijvoorbeeld ten behoeve van specifieke projecten in Fryslân zoals voor bibliotheken en festivals) en pro-actiever aan deel te kunnen nemen. Op deze manier kan Leeuwarden/Fryslân een prominentere plek in het netwerk innemen, de Friese literatuur een groter internationaal podium bieden en specifieke kennis inzetten voor eigen gebruik. Overigens is de participatie aan de jaarvergaderingen van UCCN en de COL's ook 'verplicht' vanuit UNESCO.

Leesbevordering

We hebben ons in 2023 aangesloten bij het Fries Leesoffensief, omdat we ons nadrukkelijker willen inzetten voor het stimuleren van leesplezier. CoL, in samenwerking met de Culturele Apotheek, sluit in het bijzonder aan bij het onderdeel van het Fries Leesoffensief dat gericht is op het zichtbaar maken van het belang van lezen in het dagelijks leven. Door ook na de schoolcarrière – en eigenlijk een heel leven lang – leesplezier te blijven stimuleren, is er een grotere kans dat mensen (voldoende) blijven lezen en er de positieve gevolgen van blijven merken op hun (mentale) welzijn en in hun persoonlijke leven, en dit ook uitdragen naar anderen.

Belangrijk hierbinnen blijft *Mei-inoar lêze*, het uitbouwen en ondersteunen van verschillende samenleesgroepen in de hele provincie. Waar nodig zullen nieuwe leesbegeleiders geworven en getraind worden in de *shared reading*-methodiek, die vervolgens worden gekoppeld aan vijftien locaties (bibliotheken, boekhandels, een enkel dorps huis) om daar groepen te begeleiden. Daarnaast gaan we – daar zal deze beleidsperiode meer de nadruk komen te liggen - met en voor jongeren onderzoeken hoe we hen met behulp van boeken kunnen helpen bij hun lees- en levensvragen.

LETTER - Leesbijlage voor de hele provincie

Ook in deze beleidsperiode willen we in de zomer met een eigen redactie de literaire uitgave LETTER voor alle inwoners van Fryslân maken. Deze wordt uitgebracht als bijlage van Leeuwarder Courant en Friesch Dagblad en daarnaast los verspreid. Samenwerking met Mediahuis Noord.

SDG-samenwerkingsprojecten

Hoge Woorden

Samen met Explore the North en spoken word-artiest Marrit Jellema blijven wij de komende jaren spoken word en literatuur door jongeren bevorderen. Of dat de vorm houdt die de afgelopen jaren werd ontwikkeld is natuurlijk niet zeker. De veranderingen

gaan hard in het culturele landschap, waarbij samenwerkingen steeds weer aan veranderingen onderhevig zijn. Inspelen op die veranderingen is essentieel.

Samenwerking De Utrecht in Leeuwarden & Tripgemaal in Gersloot

In de komende beleidsperiode willen we naast het jaarlijkse Lettertreffen (netwerkbijeenkomst), LETTER, en onze maandelijks nieuwsbrief, ook op kleinere schaal verbinden en informeren/inspireren, door informele inspiratiesessies of expertmeetings met literaire en culturele partners/stakeholders (bijvoorbeeld ook met residentie-schrijvers) over actuele thema's en uitdagingen. Het historische pand De Utrecht leent zich daar uitstekend voor, net als het Tripgemaal van kunstenaar Tjibbe Hooghiemstra.

Arcadia 2025 & 2028

Met kunst- en cultuurmanifestatie Arcadia willen stad en provincie inwoners en bezoekers driejaarlijks uitdagen om te blijven nadenken over de toekomst van onze *mienskip*, ons landschap en erfgoed. Tijdens Arcadia 2025 brengen we als opvolger van Uitgesteld geluk (2022) nu literair project *Klein geluk – Lyts gelok – Small Delights*. We nodigen collega-Cities of Literature uit om schrijvers aan te dragen, we publiceren een open oproep voor schrijvers en makers in Fryslân en we benaderen schrijvers uit binnen- en buitenland op persoonlijke titel. Met de inbreng van deze literaire partijen verzamelen we 100 verschillende teksten in diverse genres en talen, die we tijdens Arcadia 100 dagen lang steeds op een andere, onverwachte, verrassende manier openbaar maken en op een projectwebsite publiceren.

Governance

Stichting Leeuwarden UNESCO City of Literature is opgericht op 17 oktober 2024 en ingeschreven onder nummer 95258019 in het Handelsregister van de Kamer van Koophandel. De stichting heeft ten doel: het bevorderen van literatuur in Friesland en Friese literatuur, in een (inter)nationale context.

De *Raad van Toezicht* bestaat uit: Stella van Gent (voorzitter), Lolie van Grunsven en Hielke Visser. Het *team* bestaat per 1 januari uit een directeur-bestuurder, een projectcoördinator, een projectmedewerker, een marketing coördinator en een marketingmedewerker.